

ТИЛЬЧИК В. В.,

д.ю.н., професор,
проректор з наукової роботи
(Київський університет інтелектуальної
власності та права)

ТИЛЬЧИК О. В.,

д.ю.н., професор,
професор кафедри адміністративного
права, процесу та митної безпеки
(Державний податковий університет)
заслужений професор
(Університет Барселони)

УДК 342.951.8

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.1.88>

ПОЛІТИКА ДЕРЖАВ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ПАНДЕМІЇ

Стаття «Політика держав у сфері охорони здоров'я в контексті глобальних викликів пандемії» розглядає складні аспекти управління охороною здоров'я в умовах пандемії, а також теоретичні та практичні підходи до формування ефективної державної політики. У висновках статті розглянуто ключові напрями, які можуть сприяти вдосконаленню політики держав у сфері охорони здоров'я. Вказано, що у сучасному світі питання охорони здоров'я набули особливої актуальності в умовах глобальних пандемій, які стали серйозним викликом для системи міжнародних відносин та національної безпеки. Підкреслено, що проблематика ефективної політики у сфері охорони здоров'я не лише впливає на якість життя населення, але й визначає економічну стабільність та соціальний добробут держав. У цьому контексті пандемії, такі як COVID-19, виявили слабкі місця в системах охорони здоров'я багатьох країн, підкресливши необхідність розробки нових стратегій і підходів.

Наголошено, що політика держав у цій сфері повинна враховувати не лише медичні аспекти, але й правові, економічні та соціальні чинники. Важливим елементом є забезпечення доступності медичних послуг, розробка ефективних механізмів фінансування та управління ресурсами, а також створення правових рамок для реагування на надзвичайні ситуації. Міжнародна співпраця та обмін досвідом у сфері охорони здоров'я виступають ключовими факторами у протидії пандеміям.

Зроблено висновок, що пандемія COVID-19 висвітлила важливість міжнародної співпраці та координації зусиль у боротьбі з глобальними викликами. Держави повинні активно взаємодіяти з міжнародними організаціями, такими як Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), для обміну інформацією, ресурсами та досвідом. Це дозволить швидше реагувати на нові загрози та ефективніше управляти кризами в галузі охорони здоров'я. Водночас, пандемія стала каталізатором для переосмислення ролі держави у забезпеченні охорони здоров'я. Держави повинні враховувати соціальні, економічні та екологічні фактори при формуванні політики у цій сфері. Комплексний підхід до управління охороною здоров'я дозволить забезпечити стійкий розвиток суспільства в умовах глобальних викликів.

Ключові слова: громадське здоров'я, охорона здоров'я, пандемія, коронавірусна інфекція, ВООЗ, епідеміологічна безпека, права людини.

Tylchyk V. V., Tylchyk O. V. State healthcare policies in the context of global pandemic challenges

The article «State Health Policy in the Context of Global Pandemic Challenges» examines the complex aspects of health care management in a pandemic, as well as theoretical and practical approaches to the formation of effective state policy. The conclusions of the article consider key areas that can contribute to the improvement of state health care policy. It is indicated that in the modern world, health care issues have become particularly relevant in the context of global pandemics, which have become a serious challenge for the system of international relations and national security. It is emphasized that the issues of effective health care policy not only affect the quality of life of the population, but also determine the economic stability and social well-being of states. In this context, pandemics such as COVID-19 have revealed weaknesses in the health care systems of many countries, emphasizing the need to develop new strategies and approaches. It is emphasized that state policy in this area should take into account not only medical aspects, but also legal, economic and social factors. An important element is ensuring the availability of health services, developing effective mechanisms for financing and managing resources, as well as creating a legal framework for responding to emergencies. International cooperation and sharing of experience in the field of health are key factors in combating pandemics.

It is concluded that the COVID-19 pandemic has highlighted the importance of international cooperation and coordination of efforts in combating global challenges. States should actively interact with international organizations, such as the World Health Organization (WHO), to exchange information, resources and experience. This will allow for a faster response to new threats and more effective management of health crises. At the same time, the pandemic has become a catalyst for rethinking the role of the state in providing health care. States should take into account social, economic and environmental factors when formulating policies in this area. An integrated approach to health care management will ensure the sustainable development of society in the face of global challenges.

Key words: *public health, health care, pandemic, coronavirus infection, WHO, epidemiological security, human rights.*

Постановка проблеми. У сучасному світі питання охорони здоров'я набули особливої актуальності в умовах глобальних пандемій, які стали серйозним викликом для системи міжнародних відносин та національної безпеки. Проблематика ефективної політики у сфері охорони здоров'я не лише впливає на якість життя населення, але й визначає економічну стабільність та соціальний добробут держав. У цьому контексті пандемії, такі як COVID-19, виявили слабкі місця в системах охорони здоров'я багатьох країн, підкресливши необхідність розробки нових стратегій і підходів.

Політика держав у цій сфері повинна враховувати не лише медичні аспекти, але й правові, економічні та соціальні чинники. Важливим елементом є забезпечення доступності медичних послуг, розробка ефективних механізмів фінансування та управління ресурсами, а також створення правових рамок для реагування на надзвичайні ситуації. Міжнародна співпраця та обмін досвідом у сфері охорони здоров'я виступають ключовими факторами у протидії пандеміям.

Стан дослідження проблеми. Вагомий внесок у дослідження проблеми запобігання пандеміям, а також формування ефективної державної політики у цій сфері зробили багато науковців, з-поміж яких варто назвати: О. Берназ-Лукавецьку, В. Вдовиченко, О. Губара, Т. Зосименко, І. Жаровську, М. Коваліва, Т. Коломоець, Т. Колеснік, О. Мисливу, Ю. Щеглову та ін.

Ця стаття має на меті проаналізувати основні підходи та стратегії, які використовуються різними державами для подолання викликів, пов'язаних із пандеміями.

Виклад основного матеріалу. Останні роки стали випробуванням для систем охорони здоров'я у всьому світі. Глобальна пандемія COVID-19 виявила слабкі місця у функціонуванні медичних систем, змусивши держави переглянути свої підходи до управління охороною здоров'я. У цьому контексті важливо розглянути політику різних країн, зокрема європейських, аналізуючи дослідження провідних науковців, які вивчають цю тему.

У передмові до веббіографічного покажчика укладач Ю. Щеглова звертає увагу на те, що сучасний світ опинився у винятковій ситуації, яка поєднує в собі медичні, соціальні, економічні та політичні аспекти з наслідками, які наразі важко повноцінно оцінити, зрозуміти чи передбачити. Пандемія коронавірусу, що сколихнула світову спільноту, залишить тривалий вплив на багато років вперед. Вона створює перед людством надзвичайні виклики, які накладаються на інші негативні глобальні тенденції та нерозв'язані економічні, соціальні й політичні проблеми. Масштабні наслідки пандемії, включаючи втрати людські, соціальні, економічні та фінансові, будуть піддані повній оцінці лише з часом, у ретроспективному аналізі. У той час як одні уникнуть втрат, інші можуть зазнати значних збитків, аж до втрати життя [1, с. 4].

Аналізуючи глобальні зусилля у боротьбі з пандемією COVID-19, Т. О. Степаненко зазначає, що ключову роль у цьому процесі відіграє Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), хоча важливі аспекти цієї проблематики також розглядаються Генеральною Асамблеєю ООН. Зокрема, Генеральна Асамблея прийняла дві резолюції, спрямовані на протидію поширенню COVID-19. Перша резолюція, названа «Глобальна солідарність у боротьбі з коронавірусним захворюванням 2019 року (COVID-19)», була ухвалена 2 квітня 2020 року. У ній наголошується на необхідності глобальних дій, заснованих на принципах єдності, солідарності та активного багатостороннього співробітництва. ВООЗ підкреслює важливість таких напрямків міжнародної взаємодії, як обмін інформацією, науковими знаннями та досвідом, включаючи впровадження рекомендацій і стандартів організації. Наступною резолюцією Генеральної Асамблеї ООН стала резолюція 74/274 «Міжнародне співробітництво з метою забезпечення глобального доступу до ліків, вакцин і медичного обладнання для протидії COVID-19», ухвалена 20 квітня 2020 року за участі 75 держав, включаючи Україну. Цей документ акцентує увагу на важливості співпраці між ВООЗ та іншими міжнародними організаціями для забезпечення своєчасного доступу до засобів профілактики, реагентів, лабораторних матеріалів, медичних засобів першої необхідності, новітніх діагностичних методів, ліків і вакцин проти COVID-19 [2, с. 280-283].

Р. О. Артеменко звертає увагу на те, що пандемія COVID-19, яка виникла в Китаї наприкінці 2019 року, стрімко поширилася на європейський континент. Уже наприкінці січня – на початку лютого 2020 року коронавірус охопив території Німеччини, Італії, Іспанії та Франції. Зона його поширення швидко розширювалася. Не очікуючи рішень Європейської Комісії, Чехія, Угорщина, Австрія та низка інших держав вжили заходів щодо закриття своїх кордонів. Водночас, 16 березня 2020 року голова Єврокомісії Урсула фон дер Ляйєн оголосила про закриття території Шенгенської зони з метою захисту населення від поширення вірусу. Європейські країни одна за одною запроваджували суворі карантинні заходи на своїй території, обмежуючи перетин кордонів як для сусідів, так і для інших країн світу. Такі дії сприяли зменшенню темпів поширення інфекції, однак водночас негативно вплинули на процеси євроінтеграції, обмежуючи функціонування спільного ринку [3, с. 80].

Посилена спільними ресурсами реакція Європейського Союзу на пандемію мала б створити позитивний прецедент на глобальному рівні. Однак складна структура європейських інституцій, повільний механізм ухвалення рішень, що потребують затвердження на рівні парламентів або урядів усіх 27 держав-членів, а також внутрішні суперечності в межах Союзу уповільнили процес прийняття рішень та обмежили можливості для національних ініціатив. З одного боку, держави-члени продемонстрували солідарність, очікуючи на затвердження вакцин «бюрократичною системою ЄС» перед початком скоординованих кампаній з вакцинації. З іншого боку, національні особливості спричинили значну різноманітність підходів до імунізації, що виявилось у суттєвих відмінностях у показниках вакцинації.

Таким чином, досвід ЄС створює підґрунтя для аналізу економічних, політичних та соціальних факторів, які можуть як сприяти, так і перешкоджати процесу, критично важливого для збереження людського капіталу та забезпечення стабільності економіки. Це набуває однакової важливості як для країн, що досягли значного прогресу на шляху до колективного імунітету від COVID-19, так і для тих, які лише розпочинають свої кампанії з імунізації [4].

Однією з ключових проблем, спричинених пандемією, стало забезпечення стабільного функціонування підприємницької діяльності. У цьому контексті О. М. Берназ-Лукавецька підкреслює, що це питання стало пріоритетним завданням для урядів різних держав. Більшість країн вжили безпрецедентних заходів безпеки, включаючи ізоляцію певних населених пунктів. Разом із тим, у деяких країнах, таких як Італія, Іран, Франція, Німеччина та США, ситуація залишалася відносно стабільною, хоча очікувався новий спалах захворюваності.

У відповідь на ці виклики окремі держави впровадили заходи підтримки бізнесу. Зокрема, у Німеччині 23 березня 2020 року уряд прийняв масштабний пакет допомоги, спрямований на підтримку приватних підприємств, компаній та окремих груп населення, які можуть суттєво постраждати від наслідків пандемії. Було створено фонд допомоги великим підприємствам обсягом €600 млрд, при цьому держава зберегла за собою право викупу частки в стратегічно важливих компаніях у разі необхідності.

В Італії 11 березня 2020 року Рада міністрів ухвалила рішення про виділення €25 млрд на підтримку сімей та компаній у надзвичайних умовах. Виплати за позиками та іпотечними кредитами були призупинені, а їхнє покриття забезпечено державними гарантіями для банків. Для громадян, які не мали можливості працювати через карантинні обмеження, були передбачені спеціальні виплати. Крім того, працюючим батькам запропонували ваучери на суму €600 для компенсації витрат на послуги няні [5, с. 151-153].

В Україні, як зазначають В. І. Борисов та Д. П. Євтеєва, основою для активної протидії масовому поширенню захворювання COVID-19 стала, зокрема, якість та дієвість норм охоронного законодавства. Ускладнення епідеміологічної ситуації в країні змусило законодавців переглянути та внести низку змін до нормативних актів, спрямованих на забезпечення охорони здоров'я населення та регулювання відповідальності за порушення санітарних правил і норм, спрямованих на запобігання інфекційним хворобам, а також за недотримання карантинних вимог. Однак оперативні ухвалені заходи виявилися несистемними, що призвело до певного дисбалансу у забезпеченні послідовної охорони здоров'я населення в цій сфері та створило низку проблем у сфері правозастосування [6, с. 76-77].

Правову базу для запобігання інфекційним захворюванням в Україні формують різні нормативно-правові акти, серед яких варто виділити Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 6 квітня 2000 року № 1645-III [7]. До них також належать постанови Кабінету Міністрів України, зокрема: «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» від 11 березня 2020 року № 211 [8]; «Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та етапів послаблення протиепідемічних заходів» від 20 травня 2020 року № 392 [9]; «Про встановлення карантину та запровадження посилених протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» від 22 липня 2020 року № 641 [10]; а також «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» від 9 грудня 2020 року № 1236 [11].

17 березня 2020 року Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» були внесені зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП). Зокрема, Кодекс було доповнено статтею 44-3, яка встановлює адміністративну відповідальність за порушення правил карантину, санітарно-гігієнічних

і санітарно-протиепідемічних норм, передбачених чинним законодавством, а також рішень органів місцевого самоврядування щодо протидії інфекційним захворюванням [12].

З точки зору практичного застосування положень ст. 44-3 КУпАП, як зазначає Н. В. Коломоець, у судовій практиці спостерігаються наступні проблеми:

- недостатність доказової бази або її повна відсутність (у деяких випадках до суду надходять справи, що містять лише протокол про адміністративне правопорушення та його обкладинку, без інших матеріалів справи);

- близько 15 % протоколів про адміністративні правопорушення складено на осіб, які не є суб'єктами адміністративної відповідальності, що часто призводить до закриття справи на підставі пункту 1 частини 1 статті 247 КУпАП;

- неналежна або помилкова кваліфікація адміністративного правопорушення, а також відсутність посилань на конкретні норми чи правила, які були порушені (оскільки норма має бланкетний характер);

- порушення вимог до оформлення протоколу про адміністративне правопорушення, нерозбірливість почерку при його заповненні, відсутність інформації про повторність вчинення протиправних дій, пропуск строків накладення адміністративних стягнень, передбачених статтею 38 КУпАП, що спричиняє закриття провадження у справі, а також інші недоліки [13, с. 95].

Пандемія зумовила необхідність запровадження спеціальних умов виконання деяких службових обов'язків, зокрема поліцейськими, оскільки вона супроводжується швидкою зміною оперативної ситуації, значним емоційним і фізичним навантаженням, вимогою прийняття оперативних управлінських рішень у стислі строки за умов обмежених людських і матеріальних ресурсів (зокрема лікарняних). Також це спричинило значне перевантаження через нові, ще не відпрацьовані напрями діяльності, а також погіршення працездатності після перенесених захворювань. Водночас рівень профілактичних заходів щодо захворюваності на COVID-19 серед працівників поліції був недостатнім [14, с. 204].

Пандемія COVID-19 виявила значні проблеми в різних аспектах суспільного життя, зокрема у сфері реалізації права на освіту. Як зазначає Ю. В. Кривенко, держава зобов'язана забезпечити гарантоване Конституцією право на освіту. Проте виникає питання: чи була держава здатна ефективно реалізувати це право в умовах пандемії? За даними ЮНЕСКО, карантинні обмеження, запроваджені через COVID-19, охопили 192 країни світу, що вплинуло на освітній процес понад 1,5 мільярда учнів, або 91,4% від загальної кількості учнів у світі. Варто зауважити, що навіть у розвинених країнах-членах Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD) лише 53% педагогів володіють досвідом онлайн-викладання [15, с. 19].

Необхідно підкреслити, що значущим етапом у розбудові національної політики у сфері охорони здоров'я стало прийняття Закону України «Про систему громадського здоров'я» від 6 вересня 2022 року № 2573-IX. Цей законодавчий акт визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади функціонування системи громадського здоров'я в Україні з метою покращення стану здоров'я населення, запобігання хворобам, а також підвищення якості та тривалості життя. Закон регулює суспільні відносини у сфері громадського здоров'я та забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя громадян, визначає права й обов'язки органів державної влади, місцевого самоврядування, юридичних і фізичних осіб у цій галузі. Крім того, документ закріплює правові та організаційні засади здійснення державного нагляду (контролю) за господарською діяльністю, яка може створювати загрози для санітарно-епідемічного благополуччя населення [16].

Висновки. Аналіз досліджень провідних науковців показує, що політика держав у сфері охорони здоров'я під час пандемії має бути комплексною та адаптивною. Міжнародна співпраця, доступність медичних послуг та ефективне законодавче регулювання є ключовими елементами успішної стратегії. Держави повинні продовжувати вдосконалювати свої системи охорони здоров'я, враховуючи отримані уроки від пандемії COVID-19, щоб бути готовими до майбутніх глобальних викликів.

Цей аналіз дозволяє наголосити на важливості подальшого дослідження та вдосконалення політики охорони здоров'я, що є критично важливим для забезпечення безпеки та добробуту населення у всьому світі., а також акцентувати на окремих аспектах, що важливими у досліджуваній площині.

По-перше, пандемія COVID-19 висвітлила важливість міжнародної співпраці та координації зусиль у боротьбі з глобальними викликами. Держави повинні активно взаємодіяти з міжнародними організаціями, такими як Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), для обміну інформацією, ресурсами та досвідом. Це дозволить швидше реагувати на нові загрози та ефективніше управляти кризами в галузі охорони здоров'я.

По-друге, необхідність інвестування в наукові дослідження та інновації у сфері охорони здоров'я стала очевидною. Держави повинні підтримувати розвиток нових технологій, вакцин та методів лікування, що дозволить підвищити стійкість системи охорони здоров'я до майбутніх пандемій. Інвестиції в наукові дослідження є ключовим елементом для забезпечення довгострокової безпеки населення.

По-третє, пандемія показала важливість стійких систем охорони здоров'я, які здатні швидко адаптуватися до змінних умов. Держави повинні забезпечити надійне фінансування медичних установ, розвивати інфраструктуру та підвищувати кваліфікацію медичного персоналу. Особлива увага має бути приділена розвитку первинної медико-санітарної допомоги, яка є основою ефективної системи охорони здоров'я.

По-четверте, пандемія підкреслила важливість прозорості та доступності інформації для населення. Держави повинні забезпечити чітку комунікацію з громадянами щодо заходів, які вживаються для боротьби з пандемією, а також про ризики та способи захисту. Це сприятиме підвищенню довіри до державних інституцій та стимулюватиме громадську відповідальність.

Нарешті, варто зазначити, що пандемія стала каталізатором для переосмислення ролі держави у забезпеченні охорони здоров'я. Держави повинні враховувати соціальні, економічні та екологічні фактори при формуванні політики у цій сфері. Комплексний підхід до управління охороною здоров'я дозволить забезпечити стійкий розвиток суспільства в умовах глобальних викликів.

Отже, можемо констатувати необхідність багатовекторного підходу до формування політики держав у сфері охорони здоров'я в умовах пандемії. Це включає міжнародну співпрацю, інвестиції в науку та інновації, розвиток стійких систем охорони здоров'я, прозору комунікацію та комплексний підхід до управління. Тільки завдяки цим заходам держави зможуть ефективно протистояти сучасним викликам та забезпечити безпеку і добробут своїх громадян.

Список використаних джерел:

1. Світ під час пандемії COVID-19: нові виклики та загрози: Вебліографічний покажчик / КЗ «ЗОУНБ» ЗОР, Від. наук. інформації та бібліографії; [уклад. Ю. Щеглова]. Запоріжжя: [ЗОУНБ], 2021. 100 с.
2. Степаненко Т. О. Боротьба з пандемією COVID-19 на світовій арені. *75-а річниця ООН – сучасний стан та розвиток міжнародного права*: збірник матеріалів Всеукр. наук. студент. конф. (м. Одеса, 30 листопада 2020 р.) / МОН України, НУ «ОЮА»; відп. вид. М. Р. Аракелян. Одеса: Гельветика, 2020. С. 280–283. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d5411227-712b-4965-a65a-ced575c08599/content>
3. Артеменко Р. О. Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку. *Політичне життя*. 2020. № 4. С. 79–86.
4. Вдовиченко В., Зосименко Т. Панденоміка Європи: політичні, економічні та соціальні виклики вакцинування від COVID-19. Аналітична записка програм Європейських студій та Економічної дипломатії Ради зовнішньої політики «Українська призма» в рамках проекту Інституційного розвитку аналітичних центрів за підтримки Посольства Швеції в Україні, Ініціативи відкритого суспільства для Європи (OSIFE) та Міжнародного фонду «Від-

родження». 2021. 50 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/36672/1/V_Vdovychenko_PE_2021_FPMV.pdf

5. Берназ-Лукавецька О. М. Підтримка бізнесу у боротьбі з пандемією COVID-19 у країнах Європи. *Шерешевські читання. Проблеми цивілістики в умовах пандемії та IT*: матер. Всеукр. наук. конф. (м. Одеса, 10 грудня 2021 р.) / МОН України, НУ «ОЮА»; за заг. ред. д.ю.н., проф. Є. О. Харитонова. Одеса: Фенікс, 2021. С. 151–153.

6. Борисов В. І., Євтєєва Д. П. До питання протидії поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) засобами адміністративного та кримінального права. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2021. № 1(15). С. 76–90.

7. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 6 квітня 2000 року № 1645-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 29. Ст. 228.

8. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 року № 211. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF#Text>

9. Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та етапів послаблення протиепідемічних заходів: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 травня 2020 року № 392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392-2020-%D0%BF#Text>

10. Про встановлення карантину та запровадження посиленних протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 липня 2020 року № 641. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/641-2020-%D0%BF#Text>

11. Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2020 року № 1236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1236-2020-%D0%BF#Text>

12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню корона вірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 17 березня 2020 року № 530-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 16. Ст. 100.

13. Коломоець Н. В. Окремі проблеми практичного застосування статті 44-3 КУпАП (порушення правил щодо карантину людей). *Проблеми сучасної поліцейстики*: тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 квітня 2022 року) / МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ. Харків: ХНУВС, 2022. С. 93–96.

14. Мислива О. О. Ризики поліцейської діяльності під час COVID-19. *Проблеми сучасної поліцейстики*: тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 квітня 2022 року) / МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ. Харків: ХНУВС, 2022. С. 203–206.

15. Кривенко Ю. В. Право на освіту в Україні та країнах ЄС в умовах пандемії коронавірусу COVID-19. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 3. С. 18–22.

16. Про систему громадського здоров'я: Закон України від 6 вересня 2022 року № 2573-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 26. Ст. 93.

